

Suomi

TASA-ARVOISENA SUOMESSA

Tietoa maahanmuuttaja-
naiselle ja -miehelle

Saatteeksi

Naisten ja miesten asema yhteiskunnassa määritellään eri tavoin erilaisissa kulttuureissa. Myös perheestä on erilaisia käsityksiä eri puolilla maailmaa. Tässä esitteessä kerrotaan naisen ja miehen asemasta Suomessa ja kuvataan sitä, miten suomalaiset ymmärtävät tasa-arvon.

Esite on suunnattu Suomeen muuttaville naisille ja miehille sekä heidän perheilleen. Siihen on kerätty perustietoa perhe-elämästä, lasten kasvatuksesta, koulutuksesta ja työelämästä. Sen tavoitteena on auttaa ymmärtämään suomalaisia toimintatapoja.

Kaikilla ihmisillä on Suomessa oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Ketään ei saa syrjiä esimerkiksi sukupuolen, etnisen alkupeuran tai uskonnon perusteella. Syrjintä kiel-

letään Suomen laissa sekä lukuisissa Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa. Samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet koskevat sekä naisia että miehiä. Tasa-arvoisen kohtelun periaate kuuluu yhtä hyvin maahanmuuttajille kuin Suomen kansalaisillekin.

Asuinpaikkakunnan virastoista saa lisätietoja esitteen asioista. Jos kielitaito ei riitä viranomaisten kanssa asiointiin, voi viranomaiselta kysyä mahdollisuudesta tulkin käyttöön. Kun hoidetaan virallisia asioita, puolisoa tai lapsia ei ole hyvä käyttää tulkeina. Jos se on mahdollista, kannattaa käyttää aina ammattitulkia.

Tiedustele mahdollisuutta tulkin käyttöön tai maksuttomaan tulkkauspalveluun viranomaiselta

Erillistä neuvontaa maahanmuuttajille

Monissa kunnissa on erityisiä maahanmuuttajien neuvontapisteitä ja maahanmuuttajien palveluun erikoistuneita työntekijöitä, jotka auttavat arkipäivän ongelmatilanteissa tai kertovat, mistä apua saa.

Esite ja sen käännösversioita löytyy myös osoitteesta: www.mol.fi/migration

Käsikirjoitus: Virve Raittinen

Valokuvat: Hanna-Kaisa Hämäläinen

Työryhmä: Reet Nurmi/ STAKES, Elina Sanal TANE, Batulo Essak/ ETNO, Pirjo Takalo/ Vähemmistövaltuutetun toimisto, Tarja Rantala/ Työministeriö, Mai Salmenkangas/ Työministeriö

Graafinen suunnittelu ja paino: Edita Prima Oy

Kustantaja: Työministeriö, Vähemmistövaltuutetun toimisto, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Helsinki 2002

TME7.907

Perhe-elämä

Suomessa perheet ovat yleensä melko pieniä, sillä vanhempien ja lasten kanssa asuu harvoin muita sukulaisia samassa taloudessa. Perheen voivat muodostaa esimerkiksi yhdessä elävät avio- tai avopuolisot, puolisot lapsineen tai toinen vanhemmista yhdessä lasten kanssa. Moniin perheisiin kuuluu puolisoitten ja heidän yhteisten lastensa lisäksi lapsia toisen tai kummankin puolison edellisestä liitosta.

Puolisoilla tarkoitetaan joko avioliitossa tai avioliitossa eläviä pareja. Myös samaa sukupuolta olevat kumppanit saavat Suomessa rekisteröidä suhteensa. Suomessa vanhemmat eivät päättä, kenen kanssa heidän lapsensa avioituu. Sekä naiset että miehet saavat itse vapaasti valita elämäkumppaninsa.

AVIOLIITTO

Avioliitto solmitaan Suomessa joko kirkollisella vihkimisellä tai siviilivihkimisellä esimerkiksi maistraatissa. Ennen vihkimistä tutkitaan, onko avioliitolle esteitä. Suomen lakien mukaan naimisiin ei voi mennä henkilö, jolla on voimassa oleva avioliitto. Myös alle 18 vuoden ikä ja lähisukulaisuus katsotaan esteiksi avioliitolle. Avioliiton esteet tut-

kitaan Suomen lain mukaan, jos ainakin toisella avioliittoon aikovista on Suomen kansalaisuus tai hän asuu Suomessa.

*Ennen kuin Suomessa voi mennä naimisiin, avioliittoon aikovien on esitettävä pyyntö avioliiton esteiden tutkinnasta. Tutkinnan voi tehdä joko **maistraatti** tai se **seurakunta**, jonka jäseniä tulevat puolisot ovat tai toinen heistä on.*

Sukunimi

Ennen vihkimistä puolisot päättävät tulevan sukunimestään. Suomen lain mukaan he voivat joko säilyttää kumpikin oman sukunimensä tai ottaa jommankumman puolison sukunimen yhteiseksi sukunimeksi.

Oikeudet ja velvollisuudet avioliitossa

Suomen lain mukaan molempia aviopuolisoita koskevat samat oikeudet ja velvollisuudet. Perheen ylläpitoon liittyvät tehtävät, kuten työssäkäynti ja kotityöt, jaetaan yleensä tasa-arvoisesti.

Molemmat puolisot voivat osallistua perheen elatukseen työteolla. Jos toinen puolisoista ei käy töissä, hän ottaa osaa perheen hoitoon tekemällä kotitöitä. Työssäkäyvän tai muuten enemmän ansaitsevan on annettava puolisolleen rahaa yhteisen kodin han-

Sukunimen valinta vaikuttaa myös lasten sukunimeen

VAIHTOEHTO 1

Puolisot ottavat yhteiseksi nimekseen joko miehen tai naisen sukunimen. Puoliso, jonka sukunimi muuttuu, voi käyttää nimityhdistelmää, jossa on peräkkäin hänen vanha ja uusi sukunimensä.

Tässä tapauksessa lapset saavat vanhempiansa sukunimen.

VAIHTOEHTO 2

Kumpikin puoliso säilyttää oman sukunimensä.

Tässä tapauksessa vanhemmat voivat valita, saavatko lapset isän vai äidin sukunimen. Kaikilla sisaruksilla tulee olla sama sukunimi.

Vuonna 2000 lähes 2800 suomalaista solmi avioliiton maahanmuuttajan kanssa. Miehet menivät naimisiin eniten venäläisten, virolaisten ja thaimaalaisten kanssa. Naiset puolestaan avioituivat useimmiten amerikkalaisten, brittien ja ruotsalaisten kanssa.

kintoihin ja normaaleihin henkilökohtaisiin tarpeisiin. Jos enemmän ansaitseva ei suostu tähän, hänet voidaan tarvittaessa velvoittaa maksamaan toiselle elatusapua. Suomen laissa on määritelty oikeus elatusapuun eli raha-avustukseen, jonka määrä vahvistetaan joko sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä.

Avioliiton vaikutukset varallisuuteen

Puolisot määräävät itse omasta omaisuudestaan. Suomen lain mukaan molemmat puolisot omistavat itse sen omaisuuden, joka heillä oli avioliittoon mennessään tai jonka he hankkivat itselleen avioliiton aikana. Puoliso ei kuitenkaan saa ilman toisen puolison suostumusta myydä tai luovuttaa esimerkiksi yhteiseksi kodiksi tarkoitettua asuntoa, huo-

nekaluja eikä lasten tavaroita.

Jos aviopuoliso ottaa lainaa yksin, hän on yksin vastuussa myös sen takaisin maksamisesta. Yhdessä tehdystä velasta sekä toisen puolison perheen elatusta varten tekemästä velasta puoliset vastaavat yhdessä.

Aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovelletaan tavallisesti sen valtion lakia, josta tulee puolisoitten kotipaikka avioliiton solmimisen yhteydessä. Jos puoliset myöhemmin saavat kotipaikan muusta valtiosta, sovelletaan sen lakia. Uuden kotimaan lakia sovelletaan yleensä kuitenkin vasta sen jälkeen, kun puoliset ovat asuneet siellä vähintään viisi vuotta.

Jos puoliset solmiessaan avioliiton asettavat pysyvästi asumaan Suomeen, avioliiton vaikutukset varallisuuteen määräytyvät siis Suomen lain mukaan. Jos puoliset ovat ensiksi asuneet muualla ja muuttavat sitten asumaan Suomeen, Suomen lakia aletaan soveltaa heidän asuttuaan täällä viisi vuotta. Sitä ennen sovelletaan puolisoitten aikaisemman kotipaikan lakia. Jos kysymys on paluumuuttajista, Suomen lakia sovelletaan kuitenkin välittömästi siitä alkaen, kun puoliset ovat pysyväisluonteisesti asettuneet tänne asumaan.

Puolisot voivat kirjallisella sopimuksella määrätä, että avioliiton varallisuussuhteisiin sovelletaan esimerkiksi puolisoitten kansalaisuusmaan lakia tai puolisoitten edellisen kotipaikkavaltion lakia. Suomeen muuttaneet puoliset voivat myös sopia esimerkiksi siitä, että Suomen lakia sovelletaan aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin jo ennen kuin puoliset ovat asuneet täällä viisi vuotta. Sopimuksen tekemiseen on usein aiheellista pyytää apua yleisestä oikeusaputoimistosta, asianajajalta tai muulta lakimieheltä.

Perintöoikeus

Suomessa naiset ja miehet perivät omaisuutta samalla tavoin. Lapsilla ja heidän jälkeläisillään on oikeus vanhempien omaisuuden perimiseen näiden kuoltua. Jos aviopuolison kuollessa hänellä ei ole lapsia tai heidän jälkeläisiään, eloonjäänyt puoliso perii koko kuolleelle puolison omaisuuden.

Tämä sääntö ei kuitenkaan toteudu, jos puoliso on määrännyt toisin testamentissa. Tekemällä perintöä koskevan asiakirjan eli testamentin ihmiset vaikuttavat siihen, miten heidän omaisuutensa jaetaan kuoleman jälkeen.

Yleensä maahanmuuttajalla on Suomessa samanlainen oikeus perinnön saamiseen kuin Suomen kansalaisella. Perimiseen sovelletaan ensisijaisesti sen valtion lakia, jossa perittäväällä oli kuollessaan kotipaikka. Myös perimiseen sovellettavasta laista voidaan määrätä testamentissa.

Perinnönjakoa koskevissa asioissa ja testamentin laatimisessa apua tarjoavat esimerkiksi yleiset oikeusaputoimistot sekä muut lakimiehet.

AVOLIITTO

Avoliitolla tarkoitetaan suhdetta, jossa puoliset asuvat yhdessä, mutta eivät ole naimisissa keskenään. Avoliitto on Suomessa yleinen perhe-elämän muoto. Avoliitto rinnastetaan avioliittoon useissa tapauksissa, esimerkiksi monissa sosiaaliturvaa koskevissa päätöksissä. Suomen lain mukaan avoliitto kuitenkin eroaa avioliitosta esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Avopuolisoiden lapset eivät saa automaattisesti samaa oikeudellista asemaa kuin aviopuolisoiden lapset, vaan heidän oikeutensa turvataan isyyden vahvistamisella. (katso sivu 7)

Avoliitto ja oleskelulupa

Avoliitto voi olla peruste oleskeluluvan saamiselle, mikäli Suomessa asuva henkilö ja hänen avopuolisonsa ovat asuneet yhdessä vähintään kaksi vuotta tai heillä on yhteinen lapsi. Lupaa ei kuitenkaan myönnetä, jos jompikumpi avopuolisista on avioliitossa jonkun muun kanssa.

Suomessa isät voivat jäädä lapsen syntymän jälkeen 1-3 viikon ajaksi hoitamaan vauvaa isyysvapaalle. Jo yli 60 prosenttia isistä käyttää oikeutensa isyysvapaaseen.

- Jos avopuolisot muuttavat erilleen, kumpikin pitää oman omaisuutensa, ellei asiasta ole tehty sopimusta.
- Avopuolisot eivät peri toisiaan, jos heillä ei ole kirjallista testamenttia.

Avoliitossa on tärkeää sopia siitä, miten yhteinen varallisuus jaetaan eron tai avopuolison kuoleman jälkeen. Varallisuutta koskevat sopimukset on tehtävä kirjallisesti.

Tyttöjen ympärileikkaus on kiellettyä

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on Suomessa rikoslain mukaan rangaistava teko, josta voi saada usean vuoden vankeusrangaistuksen. Poikien ympärileikkaaminen ei ole Suomessa kiellettyä. On kuitenkin muistettava, että pojankin ympärileikkaus vastoin hänen tahtoaan on kyseenalaista, jos poika on riittävän varttunut itse antamaan suostumuksen toimenpiteelle. Suomessa kouluikäistä pidetään tavallisesti niin kehittyneinä, että hänen tahtoonsa tulee kiinnittää huomiota.

Koska uskonnollisista syistä tehdyt poikien ympärileikkaukset eivät ole varsinaista terveyden- tai sairaanhoitoa, niitä ei tehdä kaikilla paikkakunnilla julkisessa terveydenhuollossa. Ympärileikkaus tulee kuitenkin tehdä sellaisissa olosuhteissa, joissa voidaan turvata riittävä lääketieteellinen asiantuntemus, hygienija kivunlievitys.

Lapset

Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet synnyttää ja kasvattaa lapsia. Nykyisin korostetaan molempien vanhempien tasavertaista oikeutta lasten kasvattamiseen. Jaettu vastuu helpottaa työelämän ja perheen yhteensovittamista ja rikastuttaa myös miesten elämää.

Suomen lainsäädännön mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisina yksilöinä. Lapsen lyöminen tai muu fyysinen kurittaminen on laissa kiellettyä. Lasten oikeudet ovat samat ulkomailta muuttaneille lapsille kuin suomalaisillekin. Tytöillä ja pojilla on Suomessa samanlaiset oikeudet.

Perhesuunnittelu

Lapsen hankkiminen on naisen ja miehen yhteinen päätös ja se halutaan usein ajoittaa molemmille sopivaan elämäntilanteeseen. Apua perhesuunnitteluun ja ehkäisyyn liittyvissä kysymyksissä tarjoavat naisille ja miehille **terveyskeskukset** sekä **perhe- ja ehkäisyneuvolat** maksutta. Ehkäisyvälineitä saa Suomessa ostaa esimerkiksi ruokakaupoista ja apteekkeista.

Naisille suositellaan säännöllisiä käyntejä **naistentautien lääkäri**llä tarkastuksissa. Samalla on mahdollista halutessaan keskustella erilaisista ehkäisyvaihtoehdoista. Terveyskeskusten gynekologipalvelut ovat yksityisiä lääkäripalveluja edullisempia. Naisten on mahdollista pyytää päästä naislääkäriin vastaanotolle. Raskaudesta voi varmistua joko terveyskeskuksessa suoritetulla raskaustestillä tai tekemällä apteekista ostettavan raskaustestin itse.

Abortti

Raskauden keskeytys eli abortti on Suomessa mahdollista tehdä silloin, kun synnytys on vaaraksi naisen terveydelle tai kun raskaus ja synnytys olisivat naisen elämälle huomattava rasitus. Halutessaan nainen saa abortin aina,

kun hän on alle 17-vuotias tai yli 40-vuotias. Raskaus voidaan keskeyttää vain naisen hakeuksesta. Sosiaalisiin perusteisiin tapahtuva raskauden keskeytys on tehtävä 12 ensimmäisen raskausviikon aikana. Aborttia harkittaessa tulee lääkäriin ottaa yhteys mahdollisimman pian.

LAPSEN SYNTYMINEN

Odottavien äitien on tärkeää käydä terveystarkastuksessa **äitiysneuvolassa** tai lääkäriillä ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä. Vain ajoissa tarkastuksessa käyneet äidit ovat oikeutettuja äitiysavustukseen. Myös äitiysrahan saaminen edellyttää neuvolan tai lääkärin antamaa todistusta raskauden kestosta (katso sivu 8).

Säännöllisillä käynneillä neuvolassa seurataan äidin ja lapsen hyvinvointia raskauden aikana. Asioiminen neuvolassa on maksutonta. Myös isät voivat osallistua neuvolakäynneille. Lapsen syntymään liittyvää tietoa ja valmennusta annetaan neuvolassa sekä molemmille vanhemmille suunnatuilla kursseilla, joita järjestävät useimmat **terveyskeskukset**.

Suomessa synnytetään **synnytyssairaaloissa**. Myös isillä on mahdollisuus olla mukana synnytyksessä, ja monet suomalaisisät haluavatkin tukea äitiä osallistumalla synnytykseen.

Lapsen isä

Lapsella on oikeus saada sekä aineellista että henkistä turvaa ja huolenpitoa molemmilta vanhemmiltaan. Lapsen oikeuksien turvaamiseksi on tärkeää selvittää, kuka on lapsen isä. Suomen lain mukaan aviomies on avioliitossa olevan miehen ja naisen lapsen isä. Jos lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella, isyyden selvittää **asuinpaikkakunnan lastenvalvoja**, ellei lapsen äiti sitä vastusta. Myös avioliitossa elävän parin yhteisen lapsen isän on vahvistettava isyytensä lastenvalvojan luona.

Kun isyys on vahvistettu, lapsella on samat oikeudet kuin avioliitossa syntyneellä lapsella.

Lapsen kansalaisuus

Lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos

- lapsen äiti on syntymähetkellä Suomen kansalainen
- lapsen isä on Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen ulkomaalaisen äidin kanssa
- lapsen isä on kuollut, mutta on kuollessaan ollut Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen äidin kanssa
- lapsi syntyy Suomessa, eikä syntyessään saa minkään muun valtion kansalaisuutta

LAPSEN KASVATTAMINEN JA HOITO

Kokemus osoittaa, että kaksikielisyys ja kaksikulttuurisuus ovat maahanmuuttajien lasten tulevaisuuden voimavara. Vanhemmat voivat panostaa siihen puhumalla lapselleen johdonmukaisesti omaa äidinkieltään ja tutustuttamalla hänet omaan kulttuuriinsa. Suomen kieltä ja kulttuuria lapset oppivat kodin ulkopuolella päivähoidossa ja koulussa.

Lasten terveydenhoito

Yhteiskunta osallistuu lapsen terveydenhoitoon yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen syntymästä hänen seitsemänteen ikävuoteensa asti lapsen ja äidin hyvinvointia seurataan **lastenneuvolassa**, jossa lapsen terveys tarkastetaan säännöllisin väliajoin. Neuvolassa hoidetaan myös tarvittavat rokotukset sekä annetaan lapsen hoitoon, kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvää tietoa. Äidit ja isät voivat kysyä neuvolassa mieltään askarruttavista asioista. Myös lasten psykiatrian ja puheterapeutin palveluita voi saada **perheneuvolan** kautta. Kouluikäisten lasten hyvinvoinnista vastaavat **kouluterveydenhoitaja, lääkäri ja kouluhammaslääkäri** yhteistyössä vanhempien kanssa.

Taludellinen tuki lapsiperheille

Lapsiperheiden toimeentuloa helpotetaan Suomessa erilaisten taloudellisten tukien avulla. Osa etuuksista kuuluu kaikille Suo-

messä asuville. Joihinkin tukiin ovat oikeutettuja pelkästään pitempään pysyvästi Suomessa asuneet.

- **Äitiysavustuksen** saa jokainen Suomessa asuva äiti, joka on käynyt terveystarkastuksessa neuvolassa tai lääkärillä ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä. Avustuksen voi ottaa rahana tai äitiyspakkauksena. Äitiyspakkaus sisältää vastasyntyneen lapsen tarvitsemia vaatteita ja hoitovälineitä.
- **Vanhempainpäivärahaa** maksetaan vanhemmalle, joka hoitaa lasta kotona vauvan kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana. Päiväraha muodostuu äitiys- ja vanhempainrahasta. Tukiin on oikeus kaikilla Suomessa vähintään 180 päivää ennen laskettua synnytysaikaa pysyvästi asuneilla. Niiden suuruus määräytyy työtulojen mukaan. Vanhemmille, jotka eivät ole töissä, maksetaan päiväraha vähimmäismääräisenä.
- Lapsiperheille aiheutuvia kustannuksia helpotetaan myös **lapsilisällä**, jota maksetaan kuukausittain jokaisesta pysyvästi Suomessa asuvasta alle 17-vuotiaasta lapsesta.

Lisätietoa lapsiperheille kuuluvista etuuksista saa Kansaneläkelaitoksen eli KELA:n toimistoista, joista tukia voi myös hakea. Myös äitiysneuvolasta saa tietoa, milloin tukia haetaan.

PÄIVÄHOITO

Suomessa on tavallista, että lapset ovat päiväisin kodin ulkopuolella päivähoidossa. Päivähoidolla halutaan tukea lapsen tasapainoista ja monipuolista kehitystä. Samalla halutaan kannustaa molempia vanhempia osallistumaan työelämään ja koulutukseen tasavertaisesti. Vanhemmat voivat järjestää lastensa hoidon kolmella tavalla:

- Äiti tai isä voi jäädä työstä **kotiin** hoitamaan lasta palkattomalle hoitovapaalle. Lasta hoitavaa vanhempaa tuetaan taloudellisesti **kotihoidon tuella** siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta.
- Lapsi voi olla hoidossa **yksityisellä hoitajalla** tai **yksityisessä päiväkodissa**. Van-

Koulussa tuetaan maahanmuuttajien kulttuuria

Koulutuksessa pyritään ottamaan huomioon maahanmuuttajan oma kulttuuri-identiteetti ja tukemaan sen ylläpitämistä. Ennen varsinaiselle koululuokalle siirtymistä maahanmuuttajaoppilailla on mahdollisuus saada omassa ryhmässä annettavaa valmistavaa opetusta. Vieraskieliset lapset voivat saada koulussa tukiopetusta ja opetusta omassa äidinkiellensä. Lapset voivat opiskella koulussa yleensä omaa kieltään vähintään kaksi tuntia viikossa.

Vanhemmat voivat neuvotella koulun kanssa mm. uskonnonopetuksesta ja oppilaan erikoisruokavaliosta. Koulut tekevät yhteistyötä kotien kanssa. Kaikkien vanhempien kannattaakin osallistua kouluissa järjestettäviin vanhempainiltoihin, opettajien ja terveydenhoitajien kanssa käytäviin keskusteluihin sekä vanhempainyhdistysten toimintaan.

hemmille korvataan osa hoidosta koituvista kustannuksista **yksityisen hoidon tuella**.

- Asuinkunta järjestää alle kouluikäiselle lapselle hoitopaikan **päiväkodissa** tai **perhepäivähoidossa**. Päivähoitomaksu määräytyy perheen tulojen mukaan. Pienituloisille perheille päivähoito on ilmaista.

Lasten päivähoitosta saa lisätietoa kuntien päivähoiton neuvonnasta. Lastenhoidon tukimuodoista voi kysyä Kansaneläkelaitoksen eli KELA:n toimistosta.

KOULUNKÄYNTI

Kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia lapsia koskee yleinen oppivelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että myös maahanmuuttajalasten tulee suorittaa 9-vuotinen peruskoulu. Ennen koulun aloittamista lapset voivat osallistua päiväkodin tai koulun järjestämään esiopeutukseen. Peruskoulu aloitetaan yleensä sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta. Tytöillä ja pojilla on tasa-arvoinen mahdollisuus käydä koulua. Peruskoulutus, samoin kuin siihen liittyvät oppimateriaalit, kouluruokailu ja terveydenhuolto ovat maksuttomia.

*Koulunkäyntiin liittyvistä asioista voi keskustella oman asuinpaikkakunnan **koulu- tai opetusviraston** sekä **koulujen** henkilökunnan kanssa.*

Päiväkodin ja vanhempien yhteistyö tärkeää

Päivähoiton tehtävänä on myös tukea maahanmuuttajalasten kielen ja kulttuurin kehittymistä ja vahvistaa heidän monikulttuurista identiteettiään. On tärkeää, että vanhemmat keskustelevat päiväkodin henkilökunnan kanssa lapsen kasvattamisesta ja sopivat siihen liittyvistä yksityiskohdista.

Koulutus

Suomessa arvostetaan koulutusta. Koulutautuminen on ensiarvoisen tärkeää työllistymisen kannalta, sillä useimmissa ammateissa vaaditaan koulutusta. Koulutus myös parantaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Koulutetulla ihmisellä on paremmat edellytykset toimia yhteiskunnassa ja pitää huolta itsestään.

Jokaiselle ihmiselle halutaan Suomessa antaa tasavertainen mahdollisuus itsensä kouluttamiseen ja kehittämiseen esimerkiksi sukupuolesta, etnisestä taustasta tai varallisuudesta riippumatta.

Tasa-arvon toteutumista koulutuksessa edesautetaan opintojen taloudellisella tukemisella sekä kodin ulkopuolisella lasten päivähoidolla. Muun muassa näiden järjestelyjen ansiosta naisten opiskelu on Suomessa erittäin yleistä. Opiskelun avulla maahanmuuttajat voivat hankkia suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja sekä ylläpitää omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan.

Kielen opiskelu

Ulkomailta Suomeen muuttavan on tärkeää opetella suomea tai joillakin paikkakunnilla ruotsia. Monet oppilaitokset järjestävät ulkomaalaisille suomen ja ruotsin kielen kursseja. Kielikursseille osallistumisen lisäksi kieltä kannattaa harjoitella hakeutumalla aktiivisesti puheisiin suomalaisten kanssa esimerkiksi harrastuksissa. Kielitaito ja ihmisiin tutustuminen helpottavat sopeutumista uuden maan oloihin.

Ulkomailla suoritettut opinnot

Maahanmuuttajan ulkomailla suorittamat opinnot ja työkokemus ovat pohjana koulu-

tuksen suunnittelulle ja täydentämiselle Suomessa. Ulkomailla suoritettuihin korkeakoulututkintoihin voi hakea **Opetushallitukselta** tunnustamista tai rinnastamista suomalaiseseen korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkintoon. Opetushallitus antaa myös vastaavuuslausuntoja muusta ulkomailla hankitusta koulutuksesta. Nämä palvelut ovat maksullisia. Jos opiskelija haluaa täydentää aikaisempaa tutkintoaan suomalaisessa oppilaitoksessa, kyseinen oppilaitos arvioi aiemman tutkinnon kelpoisuuden uuden tutkinnon pohjaksi.

Opiskeluvaihtoehtoja

Suomessa yhdeksänvuotisen peruskoulun jälkeen tavallisin vaihtoehto on opiskella joko yleissivistystä tarjoavassa **lukiossa** tai **ammattillisessa oppilaitoksessa**. Tämän jälkeen opiskelua voi jatkaa **korkeakoulussa**, **ammattikorkeakoulussa** tai **yliopistossa**.

Ulkomailta Suomeen muuttaneet voivat suorittaa peruskoulun ja lukion opintoja esimerkiksi **aikuislukiossa** tai **kansanopistossa**. Lisäksi Suomessa on runsaasti **ammattillisia aikuiskoulutuskeskuksia**, joissa aikuiset voivat hankkia itselleen ammatin tai täydentää aikaisempaa tutkintoaan. Maahanmuuttajat voivat ennen ammatilliseen koulutukseen osallistumistaan parantaa kielitaitoaan ja opiskeluvaihtoehtojaan suorittamalla oppilaitoksissa erilaisia täydentäviä ja valmistavia opintoja. Ammattiin voi valmistua myös opiskelemalla **oppisopimuksella**. Työttömille työnhakijoille järjestetään eri pituisia jaksoja **työvoimakoulutusta**, johon voivat työvoimatoimiston kautta hakea myös maahanmuuttajat.

Elinikäinen oppiminen

Suomessa toteutetaan **elinikäisen oppimisen** periaatetta. Tällä tarkoitetaan tietojen ja taitojen hankkimista ja parantamista myös aikuisiällä. Lisäkoulutuksella huolehditaan siitä, että työssä olevien ammattitaito vastaa nykypäivän työelämän nopeasti muuttuvia vaatimuksia.

Suomalaiset naiset ja miehet hankkivat itselleen hyvän koulutuksen. Tällä hetkellä alle 50-vuotiaista naiset ovat koulutetumpia kuin miehet. Yliopistojen ja korkeakoulujen opiskelijoista naisia on yli puolet.

Kotoutumiskoulutus

Useilla paikkakunnilla järjestetään aikuisille maahanmuuttajille noin puolen vuoden mittaista kotoutumiskoulutusta. Koulutuksessa opiskellaan suomen kieltä, perehdytään suomalaiseen yhteiskuntaan, saadaan koulutukseen ja työelämään liittyvää ohjausta sekä tutustutaan työelämään esimerkiksi työhar-

joittelun avulla. Jokaiselle opiskelijalle tehdään oma opiskelu- tai työllistymissuunnitelmansa. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat työttöminä työnhakijoina olevat maahanmuuttajat. Myös luku- ja kirjoitustaidottomille järjestetään joillakin paikkakunnilla erityistä koulutusta.

Kotoutumissuunnitelma auttaa kotoutumaan

Jos Suomeen muuttanut henkilö ei löydä töitä tai opiskelupaikkaa, hänelle voidaan tehdä **työvoimatoimistossa** tai **sosiaalitoimistossa** kotoutumissuunnitelma. Sen tavoitteena on auttaa maahanmuuttajan työllistymistä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Maahanmuuttaja tekee suunnitelman yhdessä työvoimatoimiston virkailijan tai sosiaalityöntekijän kanssa. Siinä otetaan huomioon hakijan toiveet, elämäntilanne sekä nykyinen ammatillinen osaaminen. Kotoutumissuunnitelma sisältää usein suomen kielen opiskelua, ammatillista täydennyskoulutusta ja työharjoittelua. Toisinaan suunnitelmaan kuuluu jopa kokonaan uuden ammatin hankkiminen. Kotoutumissuunnitelma on korkeintaan kolmen vuoden mittainen.

Sinä aikana, jolloin maahanmuuttaja toteuttaa kotoutumissuunnitelmaansa eikä hänellä ole muita tuloja, toimeentulo turvataan **kotoutumistuell**a. Tuen saamisen edellytys on, että maahanmuuttaja noudattaa laadittua kotoutumissuunnitelmaa.

*Erilaisista opiskeluvaihtoehdoista, kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutumiskoulutuksesta saa tietoa asuinpaikkakunnan **työvoimatoimistosta**.*

Opintotuki

Opiskelijoiden taloudellinen tilanne turvataan Suomessa opintotuella. Pysyvästi Suomessa asuva ulkomaalainen saa päätoimiseen opiskeluunsa opintotukea, jos hän on asunut Suomessa vähintään kaksi vuotta muussa kuin opiskelutarkoituksessa. Opintotukea

voivat saada myös pakolaiset ja heidän perheenjäsenensä tai paluumuuton takia Suomeen muuttaneet henkilöt, vaikka eivät olisi asuneet Suomessa kahta vuotta. Myös alle 18-vuotiaana Suomeen muuttaneet voivat saada opintotukea heti muuton jälkeen, jos vanhemmat asuvat Suomessa pysyvästi.

*Opintotuesta lisätietoa antavat **Kansaneläkelaitoksen (KELA) toimistot**.*

Työelämä

Muistettava työlupa

Maahanmuuttajat tarvitsevat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta Suomessa työskentelyä varten luvan, jonka myöntää Ulkomaalaisvirasto.

Naisille ja miehille kuuluvat Suomessa samat työelämää koskevat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet. On hyvin tavallista, että myös naiset tekevät palkkatyötä tai toimivat yrittäjinä kodin ulkopuolella. Osallistuminen työelämään vahvistaa naisten taloudellista itsenäisyyttä.

Tasa-arvo työelämässä

Tasa-arvolaisa kiinnitetään erityistä huomiota naisen aseman parantamiseen työelämässä. Laki myös velvoittaa työnantajaa helpottamaan työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista. Tarkoituksena on antaa miehille ja naisille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua niin kodinhoitoon kuin työntekoonkin.

Suomessa on lailla kielletty sukupuoleen perustuvan syrjinnän lisäksi syrjiminen esimerkiksi etnisen alkuperän, uskonnon tai iän perusteella. Jokaiselle ihmiselle halutaan taata tasavertainen kohtelu työhaussa ja työnteossa. Tavoitteena on, että myös maahanmuuttajat osallistuvat työelämään ja yhteiskunnan toimintaan tasavertaisina jäseninä.

Työnhaku

Työhaun aloittamisessa auttavat **työvoimatoimistot**, joissa on usein myös maahanmuuttajien palveluun erikoistuneita virkailijoita. Heti Suomeen muuton jälkeen kan-

nattaa ilmoittautua työnhakijaksi oman paikkakunnan työvoimatoimistoon. Työvoimatoimistoista saa tietoa työpaikkojen lisäksi erilaisista työharjoittelu- ja opiskelumahdollisuuksista. Tärkeintä työhaussa on oma aktiivisuus ja yhteydenotto työnantajiin.

Palkka

Omalli työnteolla ansaitut tulot ovat jokaisen ihmisen henkilökohtaista omaisuutta. Yleensä työnantaja maksaa palkan työntekijän ilmoittamalle henkilökohtaiselle pankkitilille. Tilin voi avata valitsemaansa pankkiin ja sen avaamiseen tarvitaan voimassa oleva passi tai henkilökortti.

Verot

Jokainen Suomessa asuva työntekijä maksaa ansaitsemistaan tuloista veroa sekä valtiolle että kotikunnalleen. Suurituloiset maksavat enemmän veroa kuin pienituloiset. Työnantaja huolehtii verojen maksamisesta työntekijän verokortin perusteella. Työntekijän on toimitettava verokorttinsa työnantajalle, kun työsuhde alkaa.

Maahanmuuttajan on ennen ensimmäisen työnsä aloittamista noudettava verokortti oman asuinkuntansa verotoimistosta. Samalla on tärkeää ilmoittaa, että on maahanmuuttaja. Ensimmäisen vuoden jälkeen verokorttia ei tarvitse erikseen hakea, vaan se lähetetään kotiin postitse.

Työnteon hyöty näkyy myös eläkkeessä

Työnteosta saatu palkkatulo vaikuttaa taloudelliseen itsenäisyyteen myös tulevaisuudessa. Jos työtä tehnyt jää työttömäksi, hänen työttömyyskorvauksensa on ansiosidonnaista ja usein korkeampaa kuin pitkään työttömänä olleen. Samalla tavalla palkkatuloa saaneen on mahdollista saada sitä suurempaa eläkettä, mitä enemmän palkkaa hän on elämänsä aikana saanut. Työelämässä mukana olleiden sosiaalisturva on monissa tapauksissa puolison tuloista riippumatonta.

Suomessa sekä naiset että miehet voivat työskennellä kodin ulkopuolella. Tällä hetkellä naisten osuus Suomen työvoimasta onkin lähes yhtä suuri kuin miesten.

Sosiaaliturva

Veroina kerätyillä varoilla rahoitetaan muun muassa sosiaaliturvaa. Tavallisesti naiset ja miehet elättävät Suomessa itseään ja perhettään työnteolla. Aina tämä ei kuitenkaan ole

mahdollista esimerkiksi työttömyyden, vanhuuden, vamman tai sairastumisen vuoksi. Näissä tilanteissa yhteiskunta pyrkii turvaamaan ihmisten toimeentulon. Useimmista sosiaalietuuksista huolehtii Kansaneläkelai-

tos eli KELA, ja niihin on oikeus kaikilla Suomessa pysyvästi asuvilla kansalaisuudesta riippumatta.

Vapaa-ajan toiminta

Aktiivisesta hakemisesta huolimatta töitä ei aina löydy. Tällaisessa tilanteessa ei kuitenkaan kannata lannistua ja eristäytyä kotioloihin. Suomessa on lukuisia mahdollisuuksia harrastaa ja osallistua esimerkiksi vapaaehtoistyöhön tai järjestötoimintaan. Monilla paikkakunnilla on pelkästään naisille tarkoi-

tettua toimintaa. Maahanmuuttajien omis- sa yhdistyksissä ja monikulttuurisilla kohtaamispaikoilla voi ylläpitää omaa kulttuuria ja tavata uusia ihmisiä. Vapaaehtois- ja järjestötyö mahdollistaa omien tietojen ja taitojen ylläpidon ja kehittämisen, ja sillä saattaa myöhemmin olla suuri merkitys työllistymisen kannalta.

*Lisätietoa oman asuinpaikan harrastusmahdollisuuksista saa esimerkiksi kunnan **kulttuuri- ja vapaa-aikatoimistoista, järjestöiltä ja yhdistyksiltä** sekä **paikallislehtien ilmoituksista**.*

VAROVAISUUTTA SOPIMUSTEN ALLEKIRJOITTAMISEEN

Ennen kirjallisten sopimusten ja asiakirjojen allekirjoittamista täytyy olla selvillä niiden sisällöstä. Kirjalliset sopimukset ovat sitovia. Jos oma kielitaito ei riitä sopimusten ymmärtämiseen, on syytä pyytää tulkin apua. Myös työsopimuksen ehdot on tärkeä ymmärtää ennen allekirjoittamista.

Esimerkiksi avioeroon ja omaisuuden jakamiseen liittyvät sopimukset saattavat olla varsin monimutkaisia. Asiakirjojen laadinnassa tarvitaankin usein asiantuntevaa apua. Apua kaikissa oikeudellisissa asioissa tarjoavat Suomessa yleiset oikeusavustajat, asianajajat ja muut lakimiehet. Vähävaraisten on mahdollista saada maksutonta oikeusapua yleisistä oikeusaputoimistoista.

Vaikeudet perhe-elämässä

Jokaisen perheen elämään liittyy paitsi iloa myös ristiriitoja ja vaikeuksia. Joskus omat voimat ja keinot eivät riitä ongelmien ratkomiseen. Tällöin on hyvä etsiä ratkaisuja yhdessä ulkopuolisten ammattilaisten kanssa ennen kuin ongelmat paisuvat liian suuriksi.

APUA RISTIRIITOIHIN

Kaikissa Suomen kunnissa on kasvatusta ja perheneuvoloita, jotka tarjoavat apua ihmisuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Yksi perheneuvonnan muoto on vapaaehtoinen perheasioiden sovittelu, johon pääsyä voi tiedustella oman kunnan sosiaalitoimistosta. Perheasioiden sovittelussa perheenjäsenet yrittävät löytää ongelmiinsa tasapuolisen, kaikkia perheenjäseniä tyydyttävän ratkaisun yhdessä sosiaalityöntekijän tai psykologin kanssa. Sovitteluun voivat osallistua kaikki perheenjäsenet tai osa heistä. Sovittelusta voi hakea apua mihin tahansa perheen ristiriitaan ja myös avioeroon liittyviin ongelmiin.

Kunnan järjestämä perheasioiden sovittelu on maksutonta, ja sovittelijan kanssa käytävät keskustelut ovat ehdottoman luottamuksellisia. Kuntien lisäksi sovittelupalveluita tarjoavat esimerkiksi kirkot sekä muut perheneuvontaan perehtyneet yhteisöt ja henkilöt.

Mielenterveysongelmat

Uuteen maahan muuttaminen ja sen oloihin sopeutuminen saattaa olla henkisesti hyvin raskas kokemus. Lisäksi mieltä voivat painaa kotimaassa koetut vaikeudet ja sinne jääneiden läheisten kohtalot. Kuntien **mielenterveystoimistot** antavat neuvoja ja hoitoa mielenterveyteen liittyvissä ongelmissa. Kuntalaisille palvelut ovat maksuttomia.

Helsingissä toimii lisäksi kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia ja heidän perhei-

tään palveleva **Ulkomaalaisten kriisikeskus**. Sieltä saa maksutonta apua mielenterveydelisissä ja sosiaalisissa ongelmissa. Kotimaassaan kidutuksen uhreiksi joutuneita pakolaisia ja heidän läheisiään hoidetaan maksutta Helsingissä **Kidutettujen kuntoutuskeskuksessa**. Näihin palveluihin tulee varata aika etukäteen.

Ensikodit

Ensimmäisen lapsen syntyminen perheeseen merkitsee uutta elämäntilannetta sekä monen uuden asian opettelemista. Joskus perheessä on vauvan syntymän aikaan vielä erityisiä ongelmia kuten perhekrisejä tai asunnottomuutta. **Ensikodit** ovat äiti-lapsikoteja, joiden tehtävä on tukea äitiyttä tämän kaltaisissa vaikeissa tilanteissa. Niihin voivat mennä odottavat ja synnyttäneet äidit lapsineen. Ensikodissa opastetaan äitiyteen ja lapsen hoitoon liittyvissä asioissa ja autetaan alkuun itsenäisessä vanhemmuudessa. Asumisaika ensikodissa vaihtelee. Yleensä äiti ja lapsi asuvat ensikodissa puoli vuotta.

*Ensikodeista saa tietoa kunnan **sosiaalitoimistosta** ja **neuvolasta**.*

Lasten ja nuorten ongelmat

Lapset ja nuoret sopeutuvat uuteen kulttuuriin usein nopeammin kuin vanhemmat ihmiset. He omaksuvat kaveripiireissään ja koulussaan uusia tapoja, joita vanhempien saattaa olla vaikea ymmärtää. Uuden ja vanhan kulttuurin yhteensovittamiseen mahdollisesti liittyvien hankaluuksien lisäksi lapset ja nuoret voivat joutua kohtaamaan kodin ulkopuolella erilaisia vaikeuksia kuten koulukiusaamista. Ongelmien lisääntyessä vaarana on joutua tekemisiin huumeiden tai muun rikollisuuden kanssa.

Ongelmien ehkäisemiseksi onkin tärkeää, että vanhemmat keskustelevat asioista yhdessä lastensa kanssa ja ovat tiiviissä yhteydessä

Kodin seinien sisäpuolella tapahtuva väkivalta on valitettavan yleistä. Vaikka naiset pelkäävät enemmän joutuvansa tuntemattoman väkivallantekijän uhriksi, useimmiten väkivalta naista kohtaan tapahtuu juuri kotona. Joka viides suomalaisnainen kertoo kokeneensa fyysistä väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua nykyisessä parisuhteessaan.

myös lapsen päiväkotiin ja kouluun. Pieniinkin ongelmiin kannattaa puuttua ajoissa. Vanhempien on syytä muistaa, että Suomessa nuorilla on oikeus tehdä elämäänsä koskevia päätöksiä, esimerkiksi valita puolisonsa itse.

Lasten ja nuorten ongelmiin voi hakea apua kuntien kasvatus- ja perheneuvoloista ja mielenterveys-toimistoista.

PERHEVÄKIVALTA

Puolison tai lasten pahoinpitely on perheväkivaltaa. Perheväkivalta on Suomen lain mukaan rikos, eikä väkivaltaista käyttäytymistä voida puolustella esimerkiksi kulttuuriin liittyvillä tavoilla. Väkivallan kohteeksi joutuneen kannattaa tehdä rikosilmoitus poliisille ja käydä lääkärintarkastuksessa.

Puolisoon tai lapsiin kohdistuva väkivalta voi olla luonteeltaan fyysistä, henkistä, taloudellista tai seksuaalista. Usein väkivallan

Lähestymiskiellosta voi saada suojaa

Suomessa on voimassa laki lähestymiskiellosta. Lähestymiskiellolla tarkoitetaan sitä, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan jotakuta toista kieltää ottamasta yhteyttä häneen. Lähestymiskieltoa voi hakea esimerkiksi silloin, jos entinen puoliso tai asuinkumppani käyttäytyy uhkaavasti. Kun viranomaiset määräävät lähestymiskiellon, he arvioivat kiellon hakijan kertomuksen sekä mahdolliset todisteet, kuten lääkärintodistukset, yhteydenotot poliisiin ja todistajien kertomukset. Painavana perusteena lähestymiskielolle voidaan pitää tapahtunutta väkivallantekoa. Väkipalata ei kuitenkaan ole edellytys kiellole.

Lähestymiskieltoa ei voida määrätä samassa taloudessa asuvien välille. Apua lähestymiskiellon hakemiseen saa esimerkiksi sosiaaliviranomaiselta. Lähestymiskieltoa haetaan suullisesti tai kirjallisesti joko poliisilta tai käräjäoikeudelta.

erilaiset muodot esiintyvät yhdessä.

- Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen, töniminen, potkiminen ja kuristaminen.
- Henkistä väkivaltaa on kiristäminen, uhkailu, syyttely, väheksyminen, alistaminen, pelottelu sekä liikkumisen tai ystävyys- ja sukulaissuhteiden rajoittaminen.
- Taloudellista väkivaltaa on se, ettei puoliso saa käydä töissä tai että häntä pidetään rahattomana.
- Seksuaalinen väkivalta on seksuaalista kossittelua vastoin puolison tahtoa, seksiäin pakottamista tai raiskaamista.

Myös lasten ruumiillinen rankaiseminen on Suomessa kiellettyä. Perheväkivalta ei lopu itsestään, vaan usein pahenee. Perheväkivallasta löytyy kuitenkin apua. Suurimmilla paikkakunnilla on väkivallan uhreja auttavia **turvakoteja**, joihin voi hakeutua myös muilta paikkakunnilta. Apua saa myös oman kunnan **sosiaalitoimistosta, terveyskeskuksesta, mielenterveystoimistosta ja perheneuvolasta**. Perheväkivallasta voi kertoa myös **äitiys- ja lastenneuvolassa**. Viranomaisilla on velvollisuus auttaa.

Myös pahoinpitelijä tarvitsee apua. Asuinpaikkakunnan **viranomaiset** ja **väkivallankäyttäjien auttamiseen erikoistuneet ammattilaiset** auttavat niitä, jotka haluavat päästä irti väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Väkipalalan kriisivaiheessa uhrin ja tekijän kannattaa tavallisesti hakea apua erikseen, koska väkivaltaa kokeneen voi olla vaikea puhua kokemuksistaan, kun pahoinpitelijä on paikalla.

Turvakodit

Turvakotiin voi hakeutua jokainen, joka joutuu perheväkivallan kohteeksi. Turvakotiin voi mennä kriisi- ja hätätilanteessa suoraan tai sinne voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai oman sosiaalitoimintekijän kautta myöhemmin. Turvakodissa äidit ja lapset voivat asua väliaikaisesti, kun kotiin jääminen väkivallan, uhkailun tai pelon takia on mahdotonta tai vaarallista. Turvakodin toimintekijöiden kanssa voi miettiä ratkaisuja ongelmiin ja keinoja väkivaltakierteen katkaisemiseksi. Ratkaisut tekee asiakas itse. Turvakodit ja niiden kriisipuhelimet ovat avoimia ympäri vuorokauden. Kunnilla on myös kriisi- ja turva-asuntoja.

Väkivalta on tärkeää saada loppumaan

Suomessa myös kotona tapahtuva väkivalta on virallisen syytteen alainen rikos. Tämä tarkoittaa sitä, että syytteen nostaminen kotona tehdystä väkivallasta ei riipu uhrin päätöksestä. Syyttäjä nostaa syytteen ellei uhri sitä omasta vakaasta tahdostaan vastusta eikä teko ole törkeä.

Turvakodeista ja -asunnoista saa tietoa **sosiaalitoimistosta**. Hätätapauksessa, iltaisin ja viikonloppuisin neuvoja antaa **poliisi**.

Raiskaus

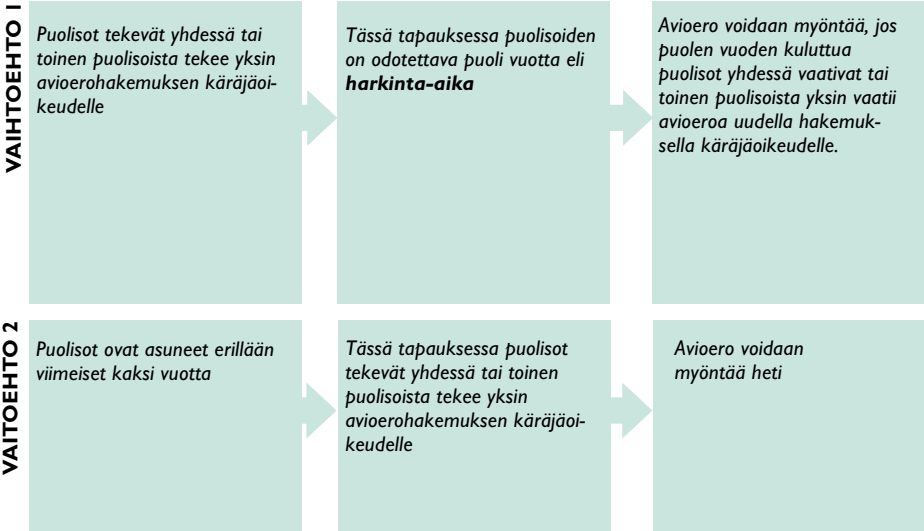
Suomen lain mukaan raiskaus on rikos. Myös oman puolison raiskaaminen on rikos. Raiskauksen uhrin kannattaa ottaa yhteyttä **poliisiin** ja käydä **lääkärillä** välittömästi rikoksen tapahtuttua. Raiskaus ei ole uhrin syy eikä uhrin tarvitse hävetä. Raiskauksen uhri voi hakea raiskauksen aiheuttamiin on-

gelmiin tukea asuinpaikkakunnan **viranomaisilta**. Helsingissä on koko maata palveleva raiskauskriisikeskus Tukinainen.

AVIOERO

Avioliitto on vapaaehtoinen sopimus, joka voidaan myös purkaa. Jos yhteiselämä tuntuu mahdottomalta, on syytä harkita avioeroa. Avioerot ovat Suomessa varsin yleisiä. Avioero pannaan vireille asuinpaikkakunnan **käräjäoikeudelle** tehtävällä hakemuksella. Käräjäoikeus ei tutki eron syytä eikä puoliso-

Avioeroa haetaan käräjäoikeudelta

den välisiä henkilökohtaisia suhteita. Avioero voidaan myöntää, vaikka toinen puolisoista vastustaisi sitä.

Omaisuuksien jakaminen avioerossa

Yhteiselämän loppuessa päätetään omaisuuden jakamisesta, lapsia koskevista asioista sekä siitä, kumpi puolisoista saa jäädä asumaan perheen kotiin. Millä tavoin omaisuus jaetaan, riippuu siitä, minkä valtion lakia aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovelletaan (katso sivu 5). Jos siinä sovelletaan Suomen lakia, avioeron jälkeen puolisoiden koko omaisuus jaetaan tavallisesti tasan puolisoiden kesken. Tätä kutsutaan **avio-oikeudeksi**. Puolisot voivat jakaa omaisuutensa yhdessä neuvottelemansa sopimuksen mukaisesti. Jos yhteisymmärrystä omaisuuden jakamisesta ei synny, voi tuomioistuimien määrätä asianajajan selvittämään asiaa.

Omaisuuksia ei kuitenkaan jaeta avioerossa tasan, jos puoliset ovat ennen avioliiton solmimista tai sen aikana tehneet **avioehtosopimuksen**. Avioehtosopimuksessa voidaan sopia, että puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen tai tiettyyn osaan siitä. Tällöin kumpikin puoliso pitää avioerossa

sen osan omaisuuttaan, joka on avioehtosopimuksessa mainittu. Avioehtosopimus vaikuttaa omaisuuden jakoon myös, jos toinen puolisoista kuolee.

Avioehtosopimuksen on oltava kirjallinen. Sen tekemiseen on aiheellista pyytää apua **yleisestä oikeusaputoimistosta tai lakimieheltä**. Avioehtosopimus on rekisteröitävä asuinpaikkakunnan **käräjäoikeudessa**.

Eron vaikutus oleskelulupa

Kun avioero astuu voimaan, oleskeluluvan jatkamista tai peruuttamista harkitaan aina tapauskohtaisesti. Avio- tai avoliiton päättyminen voi vaikuttaa oleskeluluvan jatkumiseen vain, jos maahanmuuttajalla on määräaikainen oleskelulupa, joka on myönnetty perhesiteen perusteella. Pysyvään oleskelulupa-ero ei vaikuta. Jos pysyvä lupa perustuu avio- tai avoliitosta annettuihin väärin tietoihin, erolla voi tosin olla vaikutusta oleskelulupa-

Oleskeluluvan myöntäminen perustuu aina harkintaan. Viranomaiset ottavat huomioon kaikki asiaan liittyvät perustelut lupapäätöstä tehdessään. Ratkaisuun vaikuttaa myös se, mihin maahanmuuttajan siteiden

katsotaan painottuvan, Suomeen vai aikaisempaan asuinmaahan. Entinen suomalainen puoliso ei voi käskää viranomaisia peruuttamaan oleskelulupaa.

Jos eroavalla henkilöllä on määräaikainen oleskelulupa, yleensä vaaditaan kahden vuoden oleskelu Suomessa, jotta lupaa voidaan edelleen jatkaa. Jos maahanmuuttaja on raskaana tai hänellä on Suomessa lapsi, työpaikka tai opiskelupaikka, oleskeluluvan jatkamista voidaan harkita, vaikka hän olisi asunut Suomessa alle kaksi vuotta.

Kahden vuoden Suomessa asumista ei välttämättä vaadita silloinkaan, kun avio- tai avoliitto on päättynyt toisen puolison väkivaltaisuuden vuoksi. Puolison väkivaltaisuudesta on kuitenkin esitettävä riittävä selvitys lupaviranomaiselle. Selvitys voi olla esimerkiksi lääkärintodistus fyysisen väkivallan jäljistä tai perheneuvolan lausunto. Oleskelulupahakemukseen kannattaa liittää myös hakijan oma selvitys tilanteestaan.

Lapsen asema avioerossa

Lapsen huoltajan tehtävänä on vastata lapsen hyvinvoinnista, kasvatuksesta ja tasapainoisesta kehityksestä. Huoltajuus merkitsee oikeutta huolehtia lapsesta ja tehdä häntä koskevia päätöksiä. Tarvittaessa huoltaja

edustaa häntä tuomioistuimissa ja viranomaisten luona. Vain huoltaja voi saada lapsen merkityksi passiinsa.

Avioiitossa syntyneen lapsen huoltajia ovat molemmat vanhemmat. Vanhempien avioero on vaikea tilanne myös lapselle, ja hänellä on oikeus avioeron jälkeenkin saada molemmilta vanhemmiltaan huolenpitoa. Avioerotilanteessa pyritäänkin usein **yhteishuoltajuuteen**.

Mikäli mahdollista, vanhemmat sopivat avioerotilanteesta keskenään lapsen huoltoa ja asumista koskevista ratkaisuista. Tämä sopimus voidaan vahvistaa kunnan sosiaalivirastossa, esimerkiksi **perheasiaintoimistossa**. Jos vanhemmat ovat erimielisiä lopputuloksesta, huoltopäätös tehdään tuomioistuimesta. Tuomioistuimen päätökseen vaikuttavat lapsen etu sekä sosiaaliviranomaisten selvitys vanhempien tilanteesta.

Yhteishuoltajuus vaatii vanhemmilta kykyä yhteistyöhön, vaikka heillä olisikin risiiriitoja keskenään. Jos edellytykset yhteishuoltajuuteen puuttuvat, voidaan se purkaa ja määrätä toinen vanhemmista lapsen **yksinhuoltajaksi**.

Avioerossa sovitaan lapsia koskevista asioista

VAIHTOEHTO 1

YHTEISHUOLTAJUUS

Yhteishuoltajuudessa vanhemmat kasvattavat lasta ja sopivat lasta koskevista asioista avioeron jälkeenkin yhdessä.

Käytännössä monista asioista päättää vanhemmista se, jonka luona lapsi asuu. Toisen huoltajan suostumus vaaditaan kuitenkin esimerkiksi päätöksissä, jotka koskevat

- lapsen asuinpaikan muuttamista (erityisesti ulkomaille)
- Suomen passin myöntämistä
- terveydenhoidollisia toimenpiteitä
- nimen tai uskonnon muuttamista
- koulutusta
- lapsen varojen käyttöä

VAIHTOEHTO 2

YKSIHUOLTAJUUS

Lapsen huoltaja eli toinen vanhemmista hoitaa lasta yksin ja tekee myös yksin häntä koskevat päätökset.

Tapaamisoikeus

Riippumatta siitä, päädytäänkö avioerossa yhteis- vai yksinhuoltoon, lapsella on oikeus säilyttää läheiset ja turvalliset suhteet sekä äitiin että isään. Vanhempien tulee yhdessä huolehtia siitä, että lapsi pääsee riittävän usein tapaamaan vanhempaa, jonka luona ei asu. Toisen vanhemman tapaaminen on lapsen oikeus, eikä entinen puoliso voi lapselta kieltää sitä.

Elatusapu

Molemmat lapsen vanhemmista ovat velvollisia huolehtimaan lapsen elatuksesta. Jos vanhemmat eivät asu yhdessä, lapsella on oikeus saada **elatusapua** siltä vanhemmalta, jonka kanssa hän ei asu. Elatusavun määrä vahvistetaan joko lastenvalvojan luona sopimuksella tai oikeuden päätöksellä. Elatusavun suuruus määräytyy elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen mukaan. Mikäli elatusvelvollinen ei pysty maksamaan sovittua elatusapua, on lapsella oikeus saada asuinkunnalta **elatusukea**.

*Lapsen asemasta avioerossa antavat lisätieto kunnan **lastenvalvojat** ja **sosiaaliviranomaiset**.*

Yhteystietoja tärkeisiin viranomaisiin

TASA-ARVOVALTUUTETUN TOIMISTO

Tasa-arvovaltuutettu voi avustaa syrjittyä henkilöä tämän oikeuksien turvaamisessa. Tasa-arvovaltuutetulta voi pyytää lausunnon siitä, onko sukupuoleen perustuvaa syrjintää tapahtunut. Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on

- valvoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvän tasa-arvolain noudattamista ja erityisesti syrjintäkiellon ja syrjivän ilmoittelun kiellon noudattamista
- edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoitusta
- antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta
- seurata naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla

Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Postiosoite: PL 33,

00023 VALTIONEUVOSTO

Käyntiosoite: Mikonkatu 2 D, 6 krs

00100 Helsinki

Puh. (09) 160 4582

Sähköpostiosoite: tasa-arvo@stm.vn.fi

www.tasa-arvo.fi

ULKOMAALAISVIRASTO

- ratkaisee asioita, jotka koskevat maahantuloa, maassa oleskelua ja pakolaisuutta
- ratkaisee Suomen kansalaisuutta koskevia asioita
- tuottaa tietopalveluita viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille
- pitää ulkomaalaisrekisteriä

Ulkomaalaisviraston asiakaspalvelu toimii seuraavasti:

Asiakirjojen vastaanotto:

maanantai-perjantai klo 8.00-16.15

Hakemusta koskevat tiedustelut vain kirjeitse tai puhelimitse.

Puhelintiedustelut:

tiistai - torstai numerosta (09) 476 5500

Maahanmuuttoasiat klo 10 -11

Pakolais- ja turvapaikka-asiat klo 14 -15

Kansalaisuusasiat klo 14 -15

Tiedustelut, jotka koskevat hakemuksen vireille tuloa ja sen käsittelyvaihetta maanantai - perjantai klo 8.00 - 16.15, numerosta 0300 44300, hinta 0,08 euroa/min + paikallisverkkomaksu

Ulkomaalaisvirasto

Postiosoite: PL 92, 00531 Helsinki

Sähköposti: ulkomaalaisvirasto@uvi.fi

www.uvi.fi

VÄHEMMISTÖVALTUUTETUN TOIMISTO

Vähemmistövaltuutetun toimiston päämääränä on ehkäistä etnistä syrjintää, edistää hyviä etnisiä suhteita, turvata etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten oikeudet sekä valvoa etnisen syrjimättömyyden periaatteen toteutumista. Vähemmistövaltuutetun tehtävänä on

- seurata ja parantaa ulkomaalaisten ja etnisten vähemmistöjen asemaa ja oikeuksia
- raportoida yhdenvertaisuuden toteutumisesta sekä tehdä aloitteita havaitsemansa syrjinnän ja epäkohtien poistamiseksi
- antaa tietoja etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää sekä etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten asemaa koskevasta lainsäädännöstä ja sen soveltamiskäytännöistä
- suorittaa vähemmistövaltuutetulle ulkomaalaislainsa (378/1991) säädetyt tehtävät.

Vähemmistövaltuutetun toimisto

Postiosoite: PL 34

00023 VALTIONEUVOSTO

Puh. 09-160 06

sähköposti:

vahemmistovaltuutetun.toimisto@mol.fi

www.mol.fi/vahemmistovaltuutettu

TASA-ARVOISENA SUOMESSA – Tietoa maahanmuuttaja- naiselle ja –miehelle

Esite sisältää lisätietoa
esimerkiksi näistä aiheista:

- *Avioliiton solmiminen*
- *Lasten kasvattaminen ja koulunkäynti*
- *Opiskelu Suomessa*
- *Työnhaku*
- *Vaikeudet perhe-elämässä*

Painettua esitettä on saatavana eri kielillä:

- *suomi*
- *englanti*
- *venäjä*
- *kurdi*
- *vietnam*
- *somali*
- *takalogi*
- *thai*

Myös muita kieliversioita
löytyy osoitteesta
www.mol.fi/migration

Esitteen tilaus:

Edita Prima Oy

prima.asiakaspalvelu@edita.fi

puh. 020 450 011

TYÖMINISTERIÖ
www.mol.fi

